

УДК 378.147 (100)

Програми «Два дипломи» як форма інтернаціоналізації сучасного університету

Панченко Сергій,

доктор технічних наук, професор, ректор,

Каграманян Артур,

кандидат технічних наук, доцент, проректор,

Кравченко Олена,

кандидат історичних наук, доцент

Український державний університет залізничного транспорту

За останні роки в Україні набула поширення тенденція до активного співробітництва між вітчизняними та закордонними вищими навчальними закладами. Цьому процесу значною мірою сприяли зміни в українському законодавстві, зокрема прийняття Закону України «Про вищу освіту» 2014 р. та Постанова Кабінету Міністрів від 12 серпня 2015 р. № 579 «Про затвердження Положення щодо порядку реалізації права на академічну мобільність». Згідно з цими документами до напрямів міжнародної співпраці вищих навчальних закладів відноситься створення спільних освітніх і наукових програм з іноземними вищими навчальними закладами, науковими установами, організаціями (розділ XIII, ст. 75,

п. 7) [1]. Навчання вітчизняних та іноземних учасників освітнього процесу може передбачати отримання випускниками документа про вищу освіту партнерського навчального закладу, а також спільних/подвійних документів про вищу освіту вищих навчальних закладів (наукових установ) — партнерів за узгодженими освітніми програмами, що включають програми академічної мобільності [2].

Отже, ці зміни дали можливість запровадити таку форму партнерства, як спільна підготовка бакалаврів і магістрів, що знайшло своє втілення у програмах «Два дипломи» або «Подвійного диплома», які є важливою формою інтернаціоналізації сучасної університетської освіти. Інтернаціоналізація освіти — це насамперед

інтеграція міжнародних, міжкультурних і глобальних компонентів до мети, функцій чи процесу набуття вищої освіти; залучення до цього студентів, співробітників та викладачів [3, с. 14].

Проблеми інтернаціоналізації вищої освіти активно обговорюються в університетському середовищі, цій темі присвячені публікації у вітчизняних та закордонних наукових і навчальних виданнях [3–7]. Інтернаціоналізація набула глобальних масштабів: за межами своєї країни навчається близько 5 млн студентів (2014 р.) [7, с. 134]. Формами інтернаціоналізації є мобільності/обміни викладачами та студентами, створення міжнародних кампусів (філій), впровадження програм подвійних дипломів. М. Дебич наводить узгоджені визначення програм спільних/подвійних ступенів:

- спільний ступінь (Joint degree — JD): програма, яка викладається в двох або більше закладах вищої освіти, завершується видачею одного диплома з логотипами усіх закладів — партнерів (або їх кваліфікаційних органів) тим особам, які успішно завершили програму;
- подвійний ступінь (Double degree — DD): програма, яка викладається в двох або більше закладах вищої освіти, завершується видачею кількох дипломів (можливо, по одному з кожного закладу — партнера або їх кваліфікаційних органів) тим особам, які успішно завершили програму;
- багато ступенів (множинний ступінь або мультиступінь) (Multiple degree — MD): програма, яка викладається в трьох або більше вузах, що призводить до видачі кількох дипломів (принаймні, трьох) можливо по одному з кожного закладу — партнера (або їх кваліфікаційних органів) тим особам, які успішно завершили програму;
- спільна програма (Joint programme — JP): програма пропонується спільно двома або більше закладами вищої освіти незалежно від ступеня

(спільний, подвійний або мультиступеневий) тим особам, які успішно завершили програму [4, с. 253].

Участь у спільних програмах передбачає одночасне/паралельне навчання студента у двох ВНЗ. При цьому за програмою «Два дипломи» (подвійний ступінь) кожен університет-партнер має свою програму навчання, максимально узгоджену, а студент доздає дисциплінарну різницю. Передбачається виконання одного дипломного проекту, який захищається у кожному університеті окремо. У результаті успішного навчання випускник отримує два дипломи: українського ВНЗ державного зразка та диплом партнерського університету, який визнається в Європі. Програма «Подвійного диплома» передбачає, що в материнському університеті студент навчається за обраною спеціальністю, а у партнерському закладі — за запропонованою спільною програмою. У такому випадку частина кредитів, яку студент отримує в рідному університеті, зараховується закладом-партнером.

Практики подвійних дипломів з'явилися у 1970-х роках, найчастіше у прикладних дисциплінах (управління або інженерія). Ця форма інтернаціоналізації найчастіше використовується у п'яти країнах: Франція, Китай, Німеччина, Іспанія, США [7, с. 139].

У залежності від програми подвійного дипломування навчання відбувається *очно* (як правило, перший семестр студент перебуває в материнському університеті, другий — у закладі-партнері, третій семестр присвячений переддипломній практиці та підготовці до захисту дипломного проекту/роботи) або *дистанційно* (через платформу e-Learning) з виїздом наприкінці першого року навчання на 2–4 тижні для складання іспитів (різниця у програмах). Освітній процес ведеться мовою країни ВНЗ або англійською мовою, іноді з використанням кількох мов (за деякими програмами за бажанням студента також можливе навчання російською мовою).

Захист дипломного проекту/роботи може бути організований у різний спосіб: 1) студент захищає диплом вдома, а потім виїжджає до партнерського закладу для складання державного іспиту та захисту диплома (такий механізм передбачений програмами «Два дипломи»); 2) викладачі партнерського університету приїжджають до України і беруть участь в комісії під час захисту диплома (отже, захист один, такий механізм притаманний програмі «Подвійний диплом»); 3) захист відбувається в скайпі без виїзду студента за кордон.

Програми подвійного дипломування сприяють удосконаленню навчальних програм університетів-партнерів, адаптації їх до європейських стандартів, обміну досвідом між викладачами та студентами, підвищують престижність ВНЗ на ринку освітніх послуг та конкурентоздатність випускників під час працевлаштування в Україні, а також визнання серед роботодавців Європейського Союзу. Серед переваг програм подвійних дипломів для студентів можна також виділити можливість практичного удосконалення іноземних мов, вивчення культурних і традиційних особливостей країни, різних аспектів ведення у ній бізнесу, набуття додаткового професійного та життєвого досвіду, ознайомлення з лабораторною базою закордонного університету, проходження практик. Крім того, вартість навчання є значно нижчою, ніж можливий виїзний повний курс за кордоном, графік навчання є максимально адаптованим під студента. За українськими студентами зберігається можливість навчатися за рахунок коштів державного замовлення, найкращі студенти бюджетної форми навчання отримують стипендію.

Найбільше поширення в Україні мають магістерські програми подвійних дипломів, яких переважно більше, ніж бакалаврських. Це пояснюється кількома чинниками. По-перше, бакалаврат в Україні триває чотири роки, в європейських країнах — переважно 3 або 3,5 роки. Вітчизняна магістратура триває 1,5

роки, закордонна — 1,5–2 роки. Різниця в бакалаврських програмах виявляється суттєва, й іноді значна за обсягом, й доходить відповідно до 50 %. По-друге, при контрактному (позабюджетному) навчанні виникає питання про збільшення сум оплати за навчання, що для українських студентів є важливим показником.

Програми «Два дипломи» можливо реалізовувати на безкоштовній основі в рамках ступеневої мобільності програми Еразмус+ або за домовленістю між партнерськими університетами. В останньому варіанті ВНЗ домовляються між собою про прийняття та обмін на конкурсній основі студентами, які звільняються від сплати організаційного внеску, а також забезпечуються безкоштовно студентським гуртожитком на один семестр.

Розробка програм подвійного дипломування покладається на випускні кафедри, важливу організаційну роль відіграють факультетські координатори, відділи міжнародних зв'язків.

Серед *недоліків/ризиків* програм подвійного дипломування на даному етапі бачимо, у першу чергу, односторонність процесу: зацікавленою стороною залишаються переважно українські ВНЗ, закордонні університети якоюсь мірою намагаються розширити свій студентський контингент. Для залучення іноземних студентів в програмах «Два дипломи» українським університетам необхідно розширювати перелік програм англійською мовою, працювати над покращенням побутових умов життя студентства відповідно до європейських стандартів. Участь у цих програмах українських студентів теж вимагає від них високого рівня володіння іноземними мовами (рівень B1–B2), хоча іноді партнерські університети зараховують студентів з рівнем A2 з умовою обов'язкового вивчення мови у процесі навчання. Отже, вступаючи на таку програму, треба мати кількарічну мовну підготовку на батьківщині.

Таким чином, «Подвійні дипломи» — це спільні програми українських та зарубіжних ВНЗ, які дають можливість

українським студентам навчатися в Європі та отримувати дипломи/подвійні ступені європейських університетів. Ці програми сприяють встановленню тісних міжкаcadемічних контактів, підвищенню конкурентоздатності випускників, адже сьогоdnішній ринок праці в Україні потребує не лише диплома з високими результатами оцінок, але й широкого світогляду, високих практичних навичок, знання іноземних мов. Досягненню цієї стратегічної мети і сприяють програми «Подвійного диплома».

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page5>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 579 від 12.08.2015 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність». Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248409199>
3. Степаненко І. Інтернаціоналізація як інструмент розвитку лідерського потенціалу університету : навч. посіб. / І. Степаненко, М. Дебич. — К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2017. — 44 с. — Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Liderstvo/Internacionaliz_instrum_rozv_liders_Univ._Stepanenko-Debych_2017_44c.pdf
4. Дебич М. А. Механізми інтернаціоналізації: програми спільних/подвійних ступенів у європейському просторі вищої освіти / М. А. Дебич // Теор. та наук. метод. часопис «Вища освіта України». Темат. вип. «Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу». — 2015 р. — № 3, додаток 2. — С. 252–267. Режим доступу: https://ihed.org.ua/images/biblioteka/Analiz_dosvidu_internac%20VO_strategii_kulto-gum%20avtors-kolektiv_IVO-2015_130p.pdf
5. Хомерікі О. А. Основи теоретико-методологічного аналізу інтернаціоналізації вищої освіти в контексті соціологічного дискурсу / О. А. Хомерікі // Грані. — 2013. — № 11 (103). — С. 87–93.
6. Степаненко І. В. Філософсько-методологічні проблеми узгодження національного, загальноєвропейського і глобального у процесах інтернаціоналізації вищої освіти / І. В. Степаненко // Гілея : наук. вісник : зб. наук. пр. Філософські науки. — 2015. — Вип. 100. — С. 203–212.
7. Popowska M. Internacjonalizacja szkolnictwa wyższego — uwarunkowania i przejawy w świetle faktów i liczb / Magdalena Popowska // Horyzonty wychowania. — 2016. — Vol. 15. — № 35. — p. 131–154. DOI: 10.17399/HW.2016.153507. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/311915726_Internacionalizacja_szkolnictwa_wyzszego_-_uwarunkowania_i_przejawy_w_swietle_faktow_i_liczb

05.10.2017